

■ *Les normatives per a biblioteques infantils*

Laura Feliu
Teresa Mañà
Esther Omella

■ 0. INTRODUCCIÓ

Segons els Manifest de la UNESCO de 1972, és a la primera edat quan s'adquireix el gust pels llibres i l'hàbit de fer servir les biblioteques i els seus recursos. Les biblioteques públiques tenen, per tant, el deure d'estar proveïdes «de llibres i altre material per a infants, de col·leccions especials, dedicades a ells i, si és possible, oferir-los-hi en àrees separades».

La biblioteca és un lloc on el coneixement i l'experiència es poden en certa manera transmetre, comunicar-se per mitjà d'adults disponibles que valoren la demanda de l'infant i l'ajuden a desenvolupar-se i a enriquir-se.

És a la biblioteca infantil on ha de tenir lloc la demanda individual, el desenvolupament del sentiment d'importància que per al nen poden tenir els llibres i d'altres mitjans de comunicació, i la necessitat de compartir i de conviure.

Ja que la població infantil constitueix aproximadament un 25% de la població total, cal no deixar de banda aquest important potencial.

Les biblioteques infantils poden esdevenir llocs estimulants i animats en els quals les activitats que s'hi realitzin siguin una font d'inspiració cultural.

■ 1. HISTÒRIA DE LA SECCIÓ DE BIBLIOTEQUES INFANTILS DE LA IFLA

Quant a l'anàlisi de l'estat de les normatives oficials relatives a les biblio-

teques infantils, és interessant la lectura de l'article de Lena Skoglund «From CHIFLA to the Section of Children's Libraries: Past Present and Future of IFLA's Section of Children's Libraries»¹, en el qual es fa un breu repàs a la història de la Secció de la IFLA que s'encarrega del camp de les biblioteques infantils.

L'origen de la secció de biblioteques infantils de la IFLA l'hem de buscar a Brussel·les l'any 1955. Es celebrava el primer Congrés d'aquesta entitat després de la Segona Guerra Mundial. A aquest aparentment caòtic Congrés, 15 bibliotecaris infantils van tractar de posar-se en contacte i celebrar la primera trobada dins la IFLA.

De l'any 1955 al 1976 aquesta secció anomenada CHIFLA va engegar diferents projectes i estudis, com la investigació sobre quins països tenien organitzacions de bibliotecaris infantils per ésser convidades al Congrés de Scheveningen, Holanda, al 1959. Es formà un comitè per preparar les regles i estatuts del grup. A partir del 1971, totes les seccions i sots-seccions van establir comitès consultius permanents. El 1973 es decideix crear un grup de treball dels bibliotecaris escolars com a secció pròpia dins la IFLA. Se segueixen diferents taules rodones sota la direcció dels diferents presidents.

Quan la IFLA fou reorganitzada el 1977, el nom de CHIFLA fou canviat pel de «Children's Library Section» (Secció de Biblioteques Infantils).

Des del 1955 fins als nostres dies la tasca d'aquest grup ha consistit a crear-se un lloc propi en relació a altres organitzacions internacionals en aquest camp com la IBBY (The International Board on Books for Young People) i la IRSCL (International Research Society for Children's Literature).

El treball dins les biblioteques infantils ha canviat ostensiblement des de llavors. De la predominància dels membres europeus s'ha passat actualment a la representació de tots els continents (el 1977 comptava amb 4 membres d'Àfrica, 4 de Nord-amèrica, 4 de Sud-amèrica, 1 d'Àsia, Malàisia i Tailàndia).

Els objectius del grup també han variat amb els anys: del desig d'intercanviar llistes de llibres i promoure traduccions de llibres infantils, durant la dècada dels 70 es va passar a treballar principalment per l'avenç de la biblioteconomia al Tercer Món. El 1973, la Secció inicià aquest projecte en cooperació amb la UNESCO (IFLA/Unesco Books-for-All-Project), projecte que s'explica en aquest article que ressenyem.

Des del 1973, la secció edita la publicació *Children's Literature Abstracts*, que inclou sumaris de publicacions de tot el món en relació al món del llibre infantil.

Entre tots els canvis que s'han anat produint al llarg dels anys, un tema ha continuat en permanent vigència: la formació dels bibliotecaris infantils. D'aquest interès n'és fruit la publicació dins *Library Service Children*, vol. 3, «Training» amb exemples de l'estat de la qüestió arreu del món.

Actualment existeix el «Medium-Term Programme» per al període 1986-1991, que té com a principal objectiu estudiar l'impacte de les noves tecnologies sobre les biblioteques infantils. S'espera iniciar aquest projecte organitzant la pre-sessió del Congrés de la IFLA que tindrà lloc a París el 1989.

■ 2. LES NORMES PER A BIBLIOTEQUES INFANTILS

Per elaborar aquest article ens hem basat especialment en dues publicacions que, tot i no tractar específicament les biblioteques infantils, en fan referència incloent-les com a secció dins de normes o recomanacions per a les biblioteques públiques, que són el seu marc d'existència. Així, doncs, les biblioteques infantils seran conceptualitzades com una secció de la biblioteca pública amb la seva pròpia independència, equipament, local i personal adequats. Aquesta proximitat física servirà per establir un pont entre els lectors de les dues seccions diferenciades i, al mateix temps, la seva diferenciació facilitarà la creació d'un ambient més distès i d'un tractament especialitzat d'aquesta tipologia de lectors.

Les dues obres analitzades són les *Normes per a Biblioteques Públiques a Catalunya*² i *Guidelines for Public Libraries*³. La primera, com el seu títol ja ens indica, pren com a base la situació bibliotecària al nostre país i té com origen l'encàrrec fet a l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya per part dels Caps de Servei i de Secció de Biblioteques de la Generalitat en aquell moment. Per això es pot prendre com a l'única normativa vàlida. La seva redacció es basa en les Normes donades per FIAB les quals segueix, tal com diuen les seves autores, en tots els seus punts.

El segon llibre podríem dir que és l'actualització d'aquestes normes de la IFLA acabades d'esmentar, excepte en allò que es refereix a les recomanacions quantitatives. Per a les xifres, que dona en un annex, remet a les Normes del 1973/1977 perquè considera que «en la situació de desenvolupament en la qual es troben les biblioteques no sembla que les xifres siguin rellevants». Cal tenir en compte, ja que nosaltres ens en servirem en algun cas, que no han estat revisades des de la primera publicació, el 1973.

Iniciant l'anàlisi d'aquestes dues obres, podem comprovar, en primer lloc, el fet que les *Normes per a biblioteques públiques* es refereixen als infants únicament en parlar del **fons** (p. 30):

— *Col·lecció bàsica:*

«Un 25% del fons total ha de ser infantil per atendre la població menor de catorze anys».

— *Llibres de referència:*

«Cal considerar també les necessitats específiques de material de referència per a les seccions infantils».

i de l'edifici (p. 38):

Zona infantil

És molt important que la zona infantil sigui independent de la d'adults, ja que els infants són més sorollosos i fan

també més activitats col·lectives. Té així mateix quatre espais diferenciats.

1) La zona destinada a la tria, la lectura i la consulta de llibres. Tindrà, a més, algunes taules i cadires per treballar-hi ocasionalment. S'hi destinarà un espai de 3 m² per infant (FIAB).

2) La zona de prestatgeries i de bucs. Les prestatgeries seran també de lliure accés i pensades per a l'infant. La col·locació en bucs de llibres de format gros i dels destinats als més petits facilita la consulta directa dels infants.

3) La zona d'activitats complementàries. Si no hi ha a la biblioteca una sala especial per a activitats complementàries en grup, es pot condicionar per això una part d'aquesta zona infantil, però sempre de manera que no interfereixi en la marxa general de la biblioteca.

4) Si la zona infantil és independent, tindrà també un espai destinat a la informació, amb un taulell per al bibliotecari encarregat d'aquest servei i del préstec. Si no és independent, aquest servei el farà el bibliotecari encarregat des de la zona d'adults.

Sanitaris

Se n'han de preveure per a infants i també un d'especial per a minusvàlids.

Posteriorment, en els annexos, detallen la quantitat de m² i de punts de lectura segons els set tipus de biblioteques que descriu la normativa.

En canvi, les *Guidelines...* fan menció específica dels infants en la majoria dels serveis que citen. Així, se'n parla en el capítol 1: «Public Library Services» (p. 19).

PRÉSTEC I SERVEIS DE REFERÈNCIA PER A INFANTS

La provisió pels infants seguirà el model general, però les seves necessitats haurien de ser valorades de manera diferent en relació a cada punt dels analitzats per als adults.

ACTIVITATS PER ALS INFANTS

Molts dels punts recomanats per la IFLA sobre aquest tema són aplicables a tots els grups d'edat. Tot i això, un programa d'activitats específiques per a infants serveix per animar-los a tornar a la biblioteca i sentir que la visita a aquest centre és una interessant i divertida experiència. Això pot jugar un paper rellevant per a l'estímul intel·lectual i el desenvolupament social.

Un programa ben plantejat d'activitats, encoratjarà l'ús dels llibres i d'altres materials de la biblioteca, i d'aquí l'interès que aquests promouen i complementen incloent els infants en activitats creatives de molts tipus. Les activitats seran limitades només per la imaginació del personal i pels recursos a l'abast de la biblioteca i de la comunitat. A continuació es donen alguns exemples.

1.44. Organització de xerrades, narracions i lectures de contes, activitats pràctiques, passatemps i concursos, totes elles programades per motivar la participació dels infants i estimular l'ús dels recursos de la biblioteca.

1.45. Convidar personatges de renom —preferentment professionals com artistes o artesans, o persones amateurs especialitzades en algun camp— per fer xerrades o demostracions de les seves pròpies ocupacions o hobbies.

1.46. Construir i treballar els hobbies propis dels infants: esports, experiències i interessos.

1.47. Estimular el talent i creativitat dels infants mitjançant l'encoratjament en la formació dels seus propis clubs, i escriure i produir els seus propis treballs i exposicions.

1.48. Empènyer, inclús als més joves, per gaudir de visites familiars a la biblioteca, proveint el fons de la biblioteca de jocs i joguines així com de llibres i quadres.

1.49. Organitzar i exposar col·leccions de treballs fets pels propis infants, incloent dibuixos, fotografies i crítiques de llibres que hagin llegit. Mantenir una estreta relació amb les escoles.

1.50. Assegurar-se que els infants que vénen a la biblioteca reben una primera explicació d'introducció, apropiada a la seva edat, i que els proporciona els elements necessaris per a la seva adaptació i ús. Això s'aconseguirà amb més facilitat a través de l'organització de visites de col·legis.

1.51. Animar els infants a col·laborar en el funcionament de la biblioteca.

Continuant amb l'anàlisi de les *Guidelines*... són interessants, dins el capítol «Media of Communication», (p.27-29) els apartats:

LLIBRES PER ALS INFANTS

2.17. Els infants menors de 14 anys d'edat constitueixen com a mínim el 25-30% de la població i poden estar preparats per llegir més voraçment que els adults. Aquest factor ha de ser reflectit al fons de la biblioteca.

2.18. *Les biblioteques públiques comencen a servir als infants en els seus primers anys, proveint-los de llibres il·lustrats sense lletra, o simples històries per ser llegides en veu alta pels pares o amics. Aquesta experiència, molt valuosa i divertida en ella mateixa, pot influir profundament en l'actitud futura dels infants envers els llibres i la seva lectura.*

2.19. *Els llibres per als infants haurien de ser elaborats amb els més alts estàndards d'escriptura, il·lustració i producció, encoratjant d'aquesta manera una primerenca apreciació dels llibres, així com dels seus continguts.*

2.20. *Els infants, com els adults, necessiten emprar llibres de consulta en relació amb els seus estudis i els seus altres interessos i també satisfer la seva natural curiositat. A mesura que creixen les seves necessitats hauran de ser satisfetes a través de l'accés al fons de referència (per a adults). Però caldrà proveir aquesta secció infantil de diccionaris senzills, enciclopèdies i altres obres especialment dissenyades per a infants.*

SELECCIÓ DE MATERIAL A CONSIDERAR EN LA INCLUSIÓ EN EL FONS DE LLIBRES PER A CADA PUNT DE SERVEI.

Serà com per a la d'adults, amb els següents punts:

- Llibres il·lustrats sense lletra i històries senzilles*
- Literatura d'imaginació per a cada grup d'edat, especialment dissenyada per a ser atractiva als infants*
- Llibres de dades i de discussió sobre tots els temes i en els diversos nivells apropiats, presentats atractivament per augmentar l'interès i encoratjar els infants a explorar nous camps*
- Diccionaris, enciclopèdies i altres llibres de referència especialment dissenyats per a gent jove*

Un altre dels aspectes sobre els quals es fa especial menció és la necessitat de personal especialitzat en infants, com podem comprovar al capítol 3 «Staffing» (p. 36):

3.5. *És particularment important que els serveis de la biblioteca cap als infants siguin responsabilitat de bibliotecaris preparats especialment per a aquesta tasca, i que tots els membres del personal encarregats del servei al públic general estiguin assabentats de les especials necessitats dels infants i mostrin capacitats per assistir-los correctament a la biblioteca.*

Podem veure com la secció infantil mereix una atenció especial dins la biblioteca pública, en llegir el capítol 4 de les *Guidelines...* (p. 43):

PLANIFICACIÓ

4.10. *En aquest apartat es fa referència a la necessitat d'una avaluació de la importància i pes que han de tenir dins la Biblioteca Pública les seccions d'adults i les infantils. Una decisió sobre la seva extensió i categoria haurà de ser realitzada abans de determinar la distribució de la biblioteca.*

4.11. *La separació de la secció infantil de la d'adults és habitual a les grans biblioteques. A les mitjanes i petites biblioteques, la separació sol ésser menys clara, amb un fàcil accés d'una secció a l'altra. Els infants i els adults solen disfrutar de l'experiència de buscar els llibres junts, i els infants més grans necessiten l'accés a la secció d'adults de la biblioteca. Els infants, però, necessiten d'una àrea que puguin sentir com a pròpia, inclús si conviden els adults a compartir-la amb ells. Les mides, l'estil de la decoració, i un atractiu i no convencional mobiliari els ajudarà a trobar-se com a casa.*

4.12. *La transició de la infantesa a l'edat adulta es considera que es dona als 14 anys, creença, aquesta, arbitrària. Algunes biblioteques tenen departaments separats per als infants fins a 11 anys, cosa que ajuda el personal a una major concentració en les seves especials necessitats. Cap variació sobre el límit d'edat té implicacions sobre el nombre i preparació del personal, ni sobre els requeriments d'espai o decoració de la biblioteca infantil.*

4.13. *No és costum fer seccions especials per als adolescents, i probablement tampoc sigui aconsellable. És més útil assistir a la transició cap a l'edat adulta que emfasitzar la seva temporal separació.*

És interessant fer també una repassada a les dades que, a manera de recomanacions per a biblioteques públiques, dona la IFLA el 1973/77 «IFLA standards for public Libraries 1973/77». Aquestes dades no han estat revisades des de la seva publicació el 1973, i tracten de ser els mínims a exigir. En relació a les biblioteques infantils, es donen les següents recomanacions a l'apèndix II de les *Guidelines...* (p. 61):

Considerant que els infants fins als 14 anys constitueixen del 25 al 30% de la població, els llibres per a infants comprendran una tercera part del total de l'stock.

Les recomanacions també fan referència a la necessitat de l'existència de publicacions periòdiques per a infants.

Quant al personal, s'especifica que, a les grans biblioteques, una tercera part d'aquest estarà compost per bibliotecaris especialitzats en el treball amb infants.

Quant als espais, és un dels temes més tractats (p. 64):

ÀREA PER A INFANTS:

— *Serveis de préstec: 16 m² per cada 1000 volums a prestatgeries obertes (les unitats de les prestatgeries constaran de 4 nivells)*

— *L'àrea total necessària per al préstec serà:*

— *A les biblioteques que serveixin una població fins a 10.000 habitants: 75-100 m².*

— *A les biblioteques que serveixin poblacions entre 10.000 i 20.000: 100-200 m².*

No existeix cap recomanació especial sobre els espais destinats a l'estudi. Per a les activitats per als infants:

*Si els infants utilitzen la biblioteca com a espectadors:
1,5 m² per persona.*

Per a activitats creatives varies: 3 m² per persona.

■ 3. CONCLUSIONS

Observem, en primer lloc i en funció del material que hem pogut consultar i de la seva finalitat, la consideració de les biblioteques infantils com una secció de la biblioteca pública. Cal entendre que aquesta secció es troba prou diferenciada físicament de la resta de la biblioteca, tot i que en forma part i hi està integrada.

Hauríem de destacar que tot i tractar-se d'una secció, les seves particulars característiques exigeixen l'existència d'un personal especialitzat que conegui a fons el món dels infants i desvetlli el seu interès cap al món de la cultura, sense concretar quina ha de ser la formació especialitzada d'aquests bibliotecaris (a les *Normes...* només se'n parla en el cas de grans biblioteques).

Enlloc hem trobat referència a biblioteques infantils aïllades d'una pública, com no sigui amb caràcter experimental (si desitgem que els nens s'acostumin a la biblioteca i en facin ús sense perdre's tan bon punt s'acabi l'escolaritat, és bo que la secció d'adults sigui la perllongació natural, és a dir, es trobi en el mateix edifici o en les seves proximitats).

Pel que fa a les xifres, són poc comparables a causa de la seva escassetat.

La IFLA dona d'un 25 a un 30% com a volum del fons infantil; les *Normes* regulen un 25%. La diferència, d'altra banda quasi inexistent, no creiem que es pugui considerar significativa. Hem de tenir en compte, també, que les dades de la IFLA no han estat revisades des del 1973. Altres xifres no són comparables: mentre que les *Normes*... fan referència a l'espai recomanat per a cada infant, que és de 3 m², la IFLA no s'hi refereix i en canvi detalla altres àrees com les de préstec o les d'activitats.

Una altra dada interessant a destacar és el relleu que es dona al seguiment de l'infant fins als 11 anys; és bastant comú trobar-se seccions infantils fins a aquesta edat, a partir de la qual l'infant ja pot integrar-se més en una biblioteca d'adults o escollir a quina secció vol dirigir-se, establint-se un pont d'una certa flexibilitat entre els dos espais.

Per últim, cal recordar el caràcter diferenciat d'ambdues obres. Mentre que les *Normes*... volen ser una base normativa mínima per a la construcció de la infraestructura bibliotecària a Catalunya, les *Guidelines*... van ser elaborades a manera de guia sobre molts aspectes sense donar uns paràmetres normatius.

■ 4. BIBLIOGRAFIA ÚTIL

Tot i l'escassetat de normativa, comptem amb molta bibliografia utilitzable a tall de recomanacions. D'autors catalans tenim, per exemple, els següents llibres, útils per a muntar una biblioteca per a nens:

CARRERAS, Concepció; MARTÍNEZ, Concepció i ROVIRA, Teresa. *Organització d'una biblioteca escolar, popular o infantil*⁴.

VENTURA, Núria. *Guia práctica para bibliotecas infantiles y escolares*⁵.

També ens serà d'interès citar bibliografia en altres idiomes com ara:

RAY, Sheila G. *Children's librarianship*⁶.

PATTE, Genneviève: *Laissez-les lire!*⁷.

Aquests llibres no tenen un pes legal, però sí l'avantatge que les autores són tècniques en la matèria i es recolzen en l'experiència pràctica viscuda.

En primer lloc, i coincidint amb les normes, les recomanacions apunten cap a la creació de biblioteques per a nens com una secció dins d'una biblioteca pública, no com a biblioteques a part. La importància de la secció dependrà de la quantitat de població infantil que s'hagi d'assistir. També s'insisteix en el fet que no és necessària la limitació d'edat en l'inici a la lectura. Cal prendre una postura flexible respecte a l'edat d'admissió dels lectors.

La informació que es desprèn de les recomanacions és molt àmplia i abraça els següents punts:

- disposició de l'espai (les biblioteques comptaran amb una distribució informal i flexible de l'espai)

- normes de la biblioteca (és indispensable que tota biblioteca compti amb unes normes)
- personal (cal que sigui bibliotecari, amb coneixements dins del camp infantil)
- material (posen èmfasi en el fet que tot el material sigui visible i accessible en tot moment)
- selecció de material (cal tenir en compte els gustos de la població infantil)
- activitats (incloen l'hora del conte, les visites escolars i d'altres)
- relacions públiques i publicitat (sobretot s'establiran vincles amb les escoles)
- classificació i catàlegs (coexistència de diversos sistemes)

El llibre de Geneviève Patt, *Laissez-les lire!*, a més, inclou una llista de llibres indispensables en tota biblioteca infantil que, juntament amb la bibliografia de llibres tècnics que dona Sheila Ray, resulten molt útils per a l'implementació d'una biblioteca infantil.

■ 5. BIBLIOGRAFIA

¹ SKOGLUND, Lena. «From CHIFLA to the Section of Children's Libraries: Past. Present and Future of IFLA's Section of Children's Libraries». *IFLA Journal*, 13 (1987), p. 126-132.

² Associació de Bibliotecaris de Catalunya. *Normes per a biblioteques públiques a Catalunya*, redactat per Josefina Ballester, Elisa Camps i M. Carme Mayol. Barcelona: Associació de Bibliotecaris de Catalunya, 1984.

³ IFLA. *Guidelines for public libraries*. Munchen: K.G. Saur, 1986.

IFLA. *Standards for public libraries*. 2a. ed. Munchen: Verlag Dokumentation, 1977.

⁴ CARRERAS, Concepció; MARTÍNEZ, Concepció i ROVIRA, Teresa. *Organització d'una biblioteca escolar, popular o infantil*. 2a ed. Barcelona: Edicions 62, 1986, 379 p.

⁵ VENTURA, Núria. *Guía práctica para bibliotecas infantiles y escolares*. 2a. ed. Barcelona: Laia, 1985, 147 p.

⁶ RAY, Sheila G. *Children's Librarianship*. London (etc): Clive Bingley, 1979. 126 p.

⁷ PATTE, Geneviève. *Laissez-les lire!*. París: Enfance Heureuse, 1987. 358 p.